

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Portfolio profesního rozvoje Kristýny Privarové
Portfolio of professional development Kristýna Privarová
Kristýna Privarová

Vedoucí práce: PaedDr. Zdeňka Hanková, Ph.D.

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: BC-VYCH

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Portfolio profesního rozvoje Kristýny Privarové, potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 4. 7. 2020

Kristýna Privarová

Velké poděkování patří mé vedoucí práce PaedDr. Zdeňce Hankové, PhD. za vedení mé práce, rady, obětavost a pochopení. Dále bych chtěla poděkovat paní vychovatelce Iloně za poskytnutí informací ohledně školní družiny k částem Případová studie školní družiny a Profesiografický rozbor vychovatele. Také patří velké díky mé rodině a příteli za motivaci a podporu.

Abstrakt

Portfolio profesního rozvoje Kristýny Privarové je tvořeno deseti na sebe navazujícími částmi. Esej se týká Syndromu CAN. V případové studii školní družiny se autorka opírá o informace z vnitřního řádu a vzdělávacího programu. V profesiografickém rozboru je detailně rozebrána funkce a náplň práce vychovatele. Poznatky studentka získala především z předmětů týkajících se pedagogiky a psychologie. Spolupracovala s vychovatelkou školní družiny, kam sama v dětství docházela.

Klíčová slova

portfolio, profesní rozvoj, vychovatelství, školní družina, vychovatelka, syndrom CAN

Abstract

Portfolio of professional development Kristýna Privarová consists of ten parts which follow up together. The essay refers to the Syndrom CAN. In a case study of after-school club the author relies on information from the internal rules and educational program. In the profession analysis, the function and content of the work of the educator is discussed in detail. The student's knowledge was obtained mainly from subjects related to pedagogy and psychology. She has some information from the governess of the school, where she was in her childhood.

Keywordss

portfolio, professional development, education, after-school club, governess, the syndrom CAN

Obsah

1. Předmluva.....	6
2. Profesní strukturovaný životopis.....	8
3. Odborná esej.....	9
4. Seznam prostudované literatury vážící se k předmětům studia	14
5. Konspekt knihy	15
6. Profesiografický rozbor: vychovatel ve školní družině.....	19
7. Případová studie školní družiny	31
8. Písemná příprava na ucelenou volnočasovou výchovnou aktivitu.....	45
9. Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu	50
10. Soupis použité literatury a pramenů.....	52
11. Přílohy	I

1. Předmluva

Portfolio profesního rozvoje bylo jasnou volbou pro výběr tématu mé bakalářské práce. Líbí se mi, jak je portfolio strukturované a můžu na něm poukázat na různé pohledy práce vychovatele. Práce vychovatele je pestrá stejně jako mé Portfolio profesního rozvoje.

27. 9. 2017 ve 13 hodin se konala Imatrikulace. Ten den jsem slíbila, že budu plnit řádně své povinnosti, týkající se mého studia. Snažila jsem se a často se musela překonávat, když jsem běžela z práce na zkoušku a pak zpět, když jsem chtěla odpočívat, jít ven, ale musela jsem dopsat seminární práci, když jsem se nechtěla učit a chtěla už mít po práci klid, ale přede mnou na stole ležely papíry a já věděla, že musím, že jsem to takhle přece chtěla. Vždy jsem se překonala a teď jsem za to ráda. Pořád jsem si říkala, jsou přece i studenti, kteří mají děti a spoustu starostí a také to zvládají, tak proč ne já. Ale i přes to, že mám skvělého přítele, úžasnou rodinu, podporující kamarády, jsem se někdy přišla vysílená a říkala jsi, že na to nemám. Po necelých třech letech jsem to nevzdala a jsem stále studentkou Karlovy univerzity a jsem teď tady, píšu svou bakalářskou práci a jsem sama na sebe opravdu pyšná.

Má bakalářská práce se bude týkat především práce vychovatele. I když moje praxe není dlouhá a pracovala jsem ve školství teprve 18 měsíců, vím, že je to práce, ke které se chci jednou určitě vrátit. Práce vychovatelky mě naplňovala a dávala mi pocit významnosti a smysluplnosti. V eseji jsem se rozhodla hledat odpovědi na mé otázky ohledně Syndromu CAN. V částech profesiografického rozboru a případové studie se věnuji školní družině a práci vychovatele. Při psaní přípravy na lekci jsem použila týden ve školní družině na téma Týden s přírodou. Kniha s názvem Školní družina je popsána v části konspektu knihy. Je dobré psát strukturovanou práci a postupně se vytyčovat cíle, kterých chci při psaní dosáhnout.

„Pro vzdělání nejsou důležité vědomosti, ale i aktivita člověka se snahou se neustále zdokonalovat.“ (Miroslav Kamp, online)

Použité zdroje

Citáty slavných osobností: Největší sbírka citátů, myšlenek a aforismů [online]. Dostupné z: <https://citaty.net/>

2. Profesní strukturovaný životopis

Osobní údaje

Kristýna Privarová

Kontaktní telefon: xxxxxxxxx

Bydliště: xxx

Vzdělání

Univerzita Karlova, pedagogická fakulta- 2017- doposud

Obor: Vychovatelství

Osmileté gymnázium Hostinné – 2008 - 2016

Studium ukončeno maturitní zkouškou.

Pracovní zkušenosti

Správa železnic, státní organizace- 2/2019 – doposud

Pozice: systémový specialista, odbor interního auditu – evidence externích kontrol u naší organizace, sekretariát odboru

Základní a mateřská škola Praha 9- 8/2017 – 1/2019

Pozice: vychovatelka ŠD, učitelka

Skechers s.r.o. - 6/2016 – 6/2017

Pozice: asistentka prodeje

Jazykové znalosti

Anglický jazyk – mírně pokročilý

Ruský jazyk – mírně pokročilý

Ostatní znalosti

PC - Microsoft office, Outlook

Zájmy

Rodina, partner, přátelé, hudba, tanec, turistika, příroda, psychologie, cyklistika, lyžování

3. Odborná esej

Syndrom CAN

Esej se bude týkat světově známého pojmu „Syndrom CAN“. U nás je tento pojem známý pod názvem „Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte“. Delší dobu se potýkám s otázkou: Kde máme tu hranici? Hranici, kdy už by měl pedagog zasáhnout?

Představa, že bydlím v panelovém bytě a z bytu nade mnou se ozývá častý křik a dětský pláč je nepředstavitelná, ale jev je to, bohužel, dost častý. K tomu všemu to může být dítě, které dochází do školní družiny, kde jsem vychovatelkou já. A já se řídím tím citátem pana Creimera: *Všechny děti světa jsou našimi dětmi* (Slaný, 2008, s. 7). Není příjemné koukat se na dítě, které se trápí, je smutné. Chtěla bych jim pomoci, ale kdy je ten správný čas začít to řešit?

Některé z dětí, kterým je ubližováno, berou svoji rodinu jako tu nejlepší a ani je nenapadne, že je něco špatně a jinak než u rodin jiných. Naopak jsou i děti, které se nám svěří, svěří se s tím, že je bité, je mu nadáváno apod. Vždy to ale není jednoznačné a někdy ani směřovatné. Protože *v některých případech dítě sice odtažení okolností svého utrpení, ale záhy výpověď odvolá* (Dušková, 2007, In Bechyňová, 2007, s. 57).

Dítěti může být ubližováno různými způsoby. Rozlišujeme především tyto:

- **Tělesné týrání** - jedná se o fyzické ubližování dítěti, případně nezabránění jeho ublížení. Patří sem i nedostatek jídla, vhodného bydlení, ošacení a zdravotní péče.
- **Pohlavní zneužívání** - sexuální zneužití, hry se sexuálním podtextem, osahávání, incest. Za pohlavní zneužívání je považováno i nahrávání erotických videí s dítětem nebo zahrnutí dítěte do sexuálních aktivit dospělých včetně přihlížení těmto aktivitám.
- **Citové týrání a deprivace** - chování dospělého, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte. Zahrnuje verbální útoky, ponižování, zavrhování dítěte, vystavování domácímu násilí a konfliktům, sociální izolace a nedostatek pochvaly za snahy dítěte.
- **Zvláštní formy týrání a zanedbávání**, kam patří **systémové týrání**, které je způsobeno systémy založenými pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin (dětské

domovy, pěstounské péče, nemocnice apod.), organizované týrání a zneužívání (děti jsou ilegálně osvojované přes hranice státu, využívání dětí k sexuální účelům či k práci) a rituální týrání a zneužívání (O psychologii, 2019).

Vždy musíme myslet na to, že dítě je křehká bytost a dbát na to, že má svá práva. Více o právech dítěte se dočteme v § 1 Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí:

Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen "sociálně-právní ochrana") se rozumí zejména
a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Vychovatelka má větší prostor vnímat projevy dítěte při různých aktivitách a jeho reakce. Může často odhalit násilí, ubližování dítěti. Podle paní Pemové *není hlavním cílem včasného rozpoznání zanedbávání dětí jen předání informace kompetentním orgánům, potažmo potrestání rodičů – každý odborník by měl v první chvíli především v rámci své odbornosti udělat vše pro zastavení zanedbávání, poskytnout rodičům informace (aby věděli), pokoušet se minimalizovat překážky k naplňování potřeb dítěte (aby mohli) a doporučit vhodnější výchovné postupy, případně zprostředkovat kontakt na službu, která toto může zajistit* (Pemová, 2016, s. 120). Pokud se jedná o případ, kdy o zanedbávání slyšíme pouze z úst dítěte, úplně s tímto tvrzením nesouhlasím. Nemůžu pouze ze slov dítěte (i v tom případě, že bych slyšela křik a pláč z bytu, kde žije) osočit rodiče ze zanedbávání vlastního dítěte. V případě, že se dítě svěří, bych se v roli vychovatele/pedagoga obrátila nejprve na školního psychologa a poradila se, jak situaci řešit a jak popřípadě oslovit rodiče. Téma je to velmi citlivé a nebylo by vhodné jít za rodiči. Především proto, že rodič může být opravdu pachatelem a agresorem a to by značně komplikovalo vyšetřování konkrétního případu. A navíc děti někdy neříkají pravdu nebo se mohou cítit ohrožené, přitom dítě mohlo dostat jeden pohled z nevhodného chování, jestli je toto v pořádku řešit nebudeme, to je obsahem úplně jiného tématu. Jde o různé typy výchovy a vždy se toto odvíjí od konkrétní situace a

dítěte. Věřím, že spousta rodičů to má těžké, když mají například čtyři děti a jedno z nich má postižení. To se často ztratí trpělivost.

Pokud máme více informací ohledně zanedbaného dítěte a přemýšlíme o ohlášení situace příslušné organizaci, která se zabývá sociálněprávní ochranou dětí, můžeme se řídit Bezpečnostním kontrolním seznamem. Funguje na principu odpovídání na otázky, máme tu 12 otázek, a když alespoň na jednu odpovíme „ano“ je na místě kontaktovat výše uvedený orgán. Jde např. o tyto otázky: *Reagovalo už dítě (či jeho sourozenec) na situaci v rodině útekem?, Je zranění svou povahou vážné?, Je nebo bylo dítě (dospívající) zraněno v domácím prostředí?* (Pemová, 2016, s. 120).

Přestože si stále kladu otázku: „Kdy je ta hranice, kdy zasáhnout“? Stále se nemohu dobrat určitého konce. Ale po přečtení knihy od pana Slaného „Syndrom CAN“ jsem měla tak silné emoce, že jsem při čtení případů, chtěla knihu zavřít. Ale nemohla jsem, vždyť se mě to jako pedagoga, dost týká. I já se s tím mohu kdykoliv setkat a je potřeba vědět, jak se k tomu postavit. Rekapitulace případů, kdy je dítě týrané, není v knize popsanych málo. Jsou to případy, při jejichž četbě vám naskakuje husí kůže. *..matka nezletilou bila v opilosti klepáčem a kopala ji do hlavy, způsobila ji hematomy ve tváři a po těle., zacházeli s ním nešetrně vzhledem k jeho věku a způsobili mu tímto hematomy na hlavě a po celém těle, dále pak zlomeninu pravé dolní končetiny., surovým způsobem týral osoby svěřené jemu do výchovy tak, že je v podnapilém stavu bezdůvodně fyzicky napadal pěstmi do hlavy...* (Slaný, 2008, s. 65, 79, 91).

Pokud máme podezření, měli bychom se tedy řídit tímto doporučením: *Máme-li tedy podezření, které nabývá s každým kontaktem s dítětem na větší a větší jistotě, to znamená, že jsme zaregistrovali několikrát v delším čase některé závažné varovné signály syndromu CAN, jenž nás utvrzují v naší původní domněnce, můžeme se zcela anonymně obrátit na Policii České republiky. Je možné pouze zatelefonovat a sdělit anonymně vše, čeho jsme svědkem* (O psychologii, 2019).

Můžeme se také samozřejmě obrátit na OSPOD, Orgán sociálně-právní ochrany dětí, a to v případě:

- *máte-li podezření na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti,*

- *v případě skutečnosti, že na dětech byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo mravní vývoj,*
- *či při podezření, že děti jsou ohrožovány násilím mezi rodiči, a podobně* (Šance dětem, 2020).

Plně se ztotožňuji se slovy paní Hanušové: *Část dětí si v dětství prožila a prožije mnoho utrpení a strastí. Bohužel, ne vždy mu někdo z těchto otřesných situací může pomoci. Uvědomuji si, že neexistuje žádný recept, který by poradil a pomohl všem dětem, které trpí problémy. Vím ale, že mezi námi žije mnoho lidí, kteří se těmto dětem snaží pomoci. Ochrana dětí vyžaduje mnoho síly a vytrvalosti, ale její výsledek je smysluplný. Šťěstí dětí je dostačující odměnou, za kterou se musí bojovat* (Hanušová, 2006, s. 22). Děti jsou křehké bytosti, které potřebují velkou péči. I kdyby každý z nás, ať už pedagogů, rodičů mohl alespoň z mále části přispět ke zlepšení životů týraných dětí, udělejme to. Neváhejme kontaktovat vyšší orgány a poradit se o postupu při pomoci týraným dětem.

Psaní eseje na toto téma pro mě bylo opravdu těžké. Už při prvních slovech této části jsem cítila tak silné emoce, které nebyly příjemné. Na druhou stranu, jsem ráda, že jsem mohla rozebrat téma, o kterém se často mlčí. Je to nepochopitelné, smutné, děsivé. Ale existuje to a lidé, kteří dětem ubližují, jsou mezi námi a je potřeba tomu věnovat pozornost. Otázka, která provázela celou moji esej, je opravdu zapeklitá a odpověď na ní je opravdu těžké získat. Došla jsem alespoň k závěru, že je lepší se ozvat a raději se poté před rodiči stydět a stokrát se omlouvat za to, že jsme je osočili, nežli věc přehlížet a nedopustit si, že se dítěti děje něco zlého a pak litovat, že jsme nezasáhli. Nemusíme a ani bychom neměli ihned kontaktovat rodiče, ale můžeme se anonymně obrátit na Polici ČR, uleví se nám a zároveň možná osvobodíme týrané dítě, což je to nejdůležitější.

Použité zdroje

Syndrom týraného dítěte CAN | oPsychologii.cz. Aktuální dění z oblasti psychologie | oPsychologii.cz [online]. Copyright © 2019 O psychologii.cz. Všechna práva vyhrazena. [cit. 04.07.2020]. Dostupné z: <http://www.opsychologii.cz/clanek/139-syndrom-tyraneho-ditete-can/>

Vyhledávání ASPI | epravo.cz *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem – Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 04.07.2020]
Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavaniapi/?Id=48272&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

SLANÝ, Jaroslav. *Syndrom CAN: (syndrom týraného dítěte)*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7368-474-7.

BECHYŇOVÁ, Věra. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Praha: IREAS, 2007. ISBN 978-80-86684-47-5.

HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5695-0.

Oznamovací povinnost – Šance Dětem. *Informační portál – Šance dětem* [online]. Copyright © Nadace Sirius [cit. 04.07.2020]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelenho-k-diteti/oznamovaci-povinnost.shtml>

4. Seznam prostudované literatury vážící se k předmětům studia

BLÁHOVÁ, Krista. *Uvedení do systému školní dramatiky: dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy*. Praha: IPOS - Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1996. ISBN 80-7068-070-9.

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

SIGMUND, Erik, Dagmar SIGMUNDOVÁ a Romana ŠNOBLOVÁ. *Hry do školní družiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2556-6.

MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Krizově intervenční minimum pro pedagogické pracovníky: ochrana zdraví a první pomoc*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 9788072907823.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.

HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.

SLANÝ, Jaroslav. *Syndrom CAN: (syndrom týraného dítěte)*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7368-474-7.

5. Konspekt knihy

Název knihy: Školní družina

Autoři: Bedřich Hájek, Jiřina Pávková a kolektiv

Rok vydání: 2003

Nakladatelství: Portál

Počet stran: 154

ISBN: 80-7178-751-5

Citace: PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

Zdůvodnění výběru knihy

Když jsem pracovala s dětmi ve školní družině, tato kniha mi byla jakousi příručkou. Měla jsem ji vždy po ruce, když jsem potřebovala vymyslet nějakou aktivitu, utvrdit se v informacích. Kniha je pro mě výjimečná a je to jediná kniha, kde najdu vše, co o školní družině potřebuji vědět. Vše je na jednom místě a to mi vždy ulehčilo práci a vždy jsem našla to, co jsem potřebovala.

Struktura knihy

Kniha je členěna do kapitol. Čtyři kapitoly nesou názvy Východiska, Podmínky činnosti školní družiny, Činnosti ve školní družině a Právní a bezpečnostní předpisy.

1. Východiska

V první kapitole se dozvídáme o postavení školní družiny a jejích cílech. Dále se dočteme o historii, vývojových charakteristikách, roli vychovatelky, vedoucí vychovatelky.

*Školní družiny vznikají při základních školách nebo mohou být zřízeny jako samostatné zařízení. Mohou sloužit jedné nebo více školám. Jsou zřizovány **podle zákona č. 76/1978 Sb., o předškolních zařízeních a školských zařízeních**, ve znění pozdějších předpisů. Řídí se **vyhláškou MŠMT ČR č. 87/1992 Sb., o školních družinách a školních klubech**. (Hájek, 2003, s. 12)*

V první podkapitole, která se týká školní družiny, jako takové mě zaujala část s cíli. Když si stanovujeme pro danou aktivitu cíle, je dobré vycházet z formulovaných typů učení, podle Organizace OSN: Učit se znát, Učit se „jak na to“, Učit se žít společně, Učit se být. Pro splnění cílů je důležité vytvořit dětem ideální prostředí (sociální klima školy, empatie vychovatelek...)

Důležitou podkapitolou jsou „Nejdůležitější vývojové charakteristiky dítěte mladšího školního věku.“ Každé dítě je odlišné a jinak se vyvíjí. Jedince formuje prostředí, ve kterém vyrůstá, ale také škola. Škola velmi ovlivňuje tělesný, psychický a sociální vývoj jedince. Významnými činnostmi dětí mladšího školního věku jsou učení, hra, práce a spontánní kresba. *Spontánní kresba úzce souvisí s psychikou dítěte, projevuje se v ní stupeň intelektuálního vývoje i postoje dítěte k okolí, zejména na jeho citové vztahy.* (Pávková, 2003, s. 31) V podkapitole „Vychovatelka a vedoucí vychovatelka ve školní družině“ se dozvíme rozdíl mezi rolí vychovatelky a vedoucí vychovatelky. Vychovatelka má přímou a nepřímou výchovnou činnost. Kromě běžného týdenního provozu školní družiny jsou součástí činnosti školní družiny i zájezdy, kulturní akce atd. Vedoucí vychovatelka má na starost, kromě běžných administrativních záležitostí, i záležitosti, týkající se např.: porad vychovatelek, kontroly činnosti vychovatelek a dokumentace ŠD, koordinace styku s rodiči. *Náplň práce vychovatelek a jmenování vedoucích vychovatelek má sloužit ke zlepšení práce školních družin a zjasnění pracovněprávních vztahů. Vždy však má vycházet z konkrétních místních podmínek a musí dodržovat právní normy.* (Hájek, 2003, s. 41)

2. Podmínky činnosti školní družiny

Náplní kapitoly jsou informace ohledně vybavení ŠD, dokumentace, režimu dne, motivace.

Pro mě je zajímavou podkapitolou „Plánování ve školní družině“. *Vzhledem k tomu, že vychovatelky jsou vázány stávající pedagogickou dokumentací, musí se pohybovat v těchto oblastech: činnosti odpočinkové, činnosti zájmové a rekreační, příprava na vyučování, jiné činnosti.* (Hájek, 2003, s. 52) Líbí se mi námět pro měsíční zaměření činnosti, kde se můžeme inspirovat při tvorbě vlastního plánu činností ve školní družině. O existenci plánu ŠD rozhoduje ředitel a také stanovuje, jak by měl popřípadě vypadat.

Dobrou věcí je sdílet plán s rodiči, aby měli představu o činnostech svých dětí ve školní družině.

V podkapitole „Motivace činnosti“ se řeší zájem dítěte o aktivity ve školní družině. Záleží na daném jedinci a jeho celkovém rozpoložení. Vždy je důležité vysvětlit dětem „proč“ a umět děti ocenit i během aktivity, aby se k ní rády vracely. *Při motivování či dávání pokynů zejména k dlouhodobým činnostem má vychovatelka zdůraznit, co se má dělat či jak se to má dělat, a vyvarovat se záporných příkladů.* (Hájek, 2003, s. 69)

Spolupracovat s učiteli a rodiči je důležité, v jedné z podkapitol se o tom dozvíme více. Děti v mladším školním věku jsou citlivé a vnímavé a je zapotřebí, aby měli pedagogové i rodiče stejný pohled na věc a stejný cíl. Vychovatelé a učitelé by se měli vzájemně motivovat a podporovat. Mohou se zúčastnit společných akcí, výuky, aby viděli, jak se dětem daří a udělali si vlastní představu. Vztah vychovatelek a rodičů je pro výchovu dítěte opravdu důležitý, je dobré se navzájem informovat a vědět, jak na tom dítě je. *Vychovatelky jako profesionálky v oblasti výchovy mimo vyučování musí umět informovat rodiče o svých výchovných záměrech, přesvědčit je o správnosti svých postojů. Zároveň však jsou ochotné přijmout informace od rodičů, zvažovat je a eventuálně korigovat své výchovné postupy.* (Hájek, 2003, s. 71) To vše lze uskutečnit formou individuálních rozhovorů, telefonických rozhovorů, písemných kontaktů a třídních schůzek.

3. Činnosti ve školní družině

Kapitola se zabývá sociálním učením a různými možnými aktivitami ve školní družině (pohybové a tělovýchovné, využití výtvarných činností, rukodělné činnosti, hudba a tanec, literárně-dramatická činnost, přírodovědné a vlastivědné zájmové činnosti, výpočetní technika a příprava žáků na vyučování).

První podkapitola „Školní družina – místo sociálního učení“ se zabývá tématem sociálních dovedností žáků. Školní družina dává prostor k zesilování sociálních dovedností u žáků. Vychovatelka má větší prostor k rozvíjení těchto dovedností. Nácvik sociálních dovedností probíhá formou modelování, hraní rolí, zpětnou vazbou a přenosem získaných sociálních zkušeností do každodenního chování žáka.

Podkapitola, která mi je blízká se věnuje pohybovým a tělovýchovným aktivitám. Kromě motivace, realizace a funkce hry se dočteme i o organizaci aktivit. Je důležité rozlišit ranní a odpolední družinu. V ranní družině je potřeba nabudit dětský organismus bez většího zatížení. *Odpolední družiny zařazují po odpočinku pohybové aktivity. Jejich množství je téměř nevyčerpatelné. Od hraní jednoho či dvou dětí v malém prostoru až po vymýšlení kreativně kooperačních aktivit a her se všemi dětmi.* (Mazal, 2003, s. 92)

4. Právní a bezpečnostní předpisy

Poslední kapitola se zabývá právními předpisy a bezpečností ve školní družině. Jsou to informace, které by měla znát každá vychovatelka školní družiny. Najdeme zde stručný přehled zákonů a vyhlášek. Dále se dočteme o zásadách bezpečnosti při práci s dětmi.

Závěr

Na knize se mi líbilo její členění a obsah. Každá práce nese spoustu otázek a všichni z nás se někdy dostanou při práci do situace, kdy si sami sebou nejsou zcela jisti a já v těchto případech měla po ruce knihu Školní družina. Z důvodu pandemie nebyla možnost zajít do knihovny a půjčit si novější vydání knihy. Chyběly mi tedy novely zákonů apod.

Použité zdroje

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

6. Profesiografický rozbor: vychovatel ve školní družině

Profesiograf je metodou, kterou se obecně rozumí popis konkrétní činnosti a stanovení požadavků určitého povolání a podmínek, za nichž je toto povolání vykonáváno. Popis práce je prováděn podle předem připravených hledisek (kritérií) vyjadřovaných zpravidla pod názvem „profesiografické schéma.“ (Encyklopedie BOZP, 2009)

Profesiografický rozbor nám může být dobrou pomůckou např.: při získávání informací pro dané povolání, při tvorbě náplně práce daného pracovníka.

Profesiografický rozbor obsahuje tyto informace:

- *všeobecnou charakteristiku profese,*
- *souhrn povinností pracovníka,*
- *popis obsahu pracovní činnosti a jí odpovídajících úkonů a operací,*
- *popis pracovních podmínek – technických, ekonomických, společenských,*
- *inventář požadavků na pracovníka – odborné, fyzické, zdravotní, psychické a osobnostní* (Provazník, 2002, s. 63).

Profesiografický rozbor se bude týkat práce vychovatelky ve školní družině.

Charakteristika profese

Vychovatel je pedagogický pracovník, který působí mimo jiné ve školní družině. Výstižně popsal povolání vychovatele pan Bendl (2015): *Vychovatelství je atraktivním, ale náročným povoláním, jež klade na své představitele stále nové požadavky a staví před ně nejružnější výzvy. Zvládat je s profesionálním nadhledem znamená především přenášet poznatky pedagogických a psychologických věd do každodenní výchovné reality. Učit se myslet v pedagogických souvislostech, učit se těžit z pedagogické teorie i praxe, učit se být reflektivním praktikem: to jsou cíle vysokoškolského vzdělávání vychovatelů.*

Práce vychovatele je velmi pestrá. Také uplatnění vychovatele je rozmanité. Kromě vychovatele ve školní družině známe vychovatele v ubytovacích zařízeních pro žáky/studenty, vychovatele v diagnostických ústavech, také vychovatele v domovech pro děti a domovech dětí a mládeže. Vychovatel může pracovat i s dospělými lidmi a to například v zařízeních pro výkon trestu.

Vychovatel musí mít potřebné vzdělání pro výkon své profese. Detailně je toto pospáno v § 16 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících:

Vychovatel získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,

b) vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 10, 12 a 14,

c) vysokoškolským vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného studijního programu než podle písmen a) a b) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání v oblasti pedagogických věd uskutečňovaném vysokou školou, nebo

2. studiem pedagogiky,

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo na pedagogiku volného času nebo na speciální pedagogiku nebo na sociální pedagogiku,

e) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene d) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo na přípravu učitelů základní školy nebo střední školy, nebo

2. studiem pedagogiky,

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů nebo pedagogů volného času,

g) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na vychovatelství, nebo

h) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene f) a g) a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo přípravu učitelů základní školy nebo střední školy.

Požadavky na vychovatele

Vychovatelka by kromě vzdělání, trestní bezúhonnosti, vysoké úrovni českého jazyka a zdravotní způsobilosti měla mít velkou škálu vlastností. Jak už jsem psala výše, každá vychovatelka zaujme děti jinak. Ale jsou podle mého názoru nějaká nepsaná pravidla, co a jakým způsobem by měla vychovatelka umět.

Vychovatelka musí mít na děti dobrý vliv. Přece jen s nimi tráví dost času a ve družině je prostor na to věnovat se dětem a poznávat jejich silné a slabé stránky. Kladným působením na děti se často vychovatelka stává vzorem. Dále by vychovatelka měla mít pochopení, má být laskavá, obětavá a práce by ji měla naplňovat a bavit. Práce s dětmi je náročná, ale když má člověk správně urovnané priority a hodnoty a ví, jak na děti, má vyhráno.

Optimismus, přirozený humor, spravedlnost, nápaditost, kreativita, fantazie, inteligence, jedinečnost, originalita tohle všechno jsou výjimečné vlastnosti, které dle mého specifikují správného pedagoga. Vedle těchto schopností a vlastností, je vzdělání jen doplňkem. Protože předpoklady pro takovou práci, má člověk v sobě.

Dále by měla být vychovatelka zajisté psychicky vyrovnaná a fyzicky zdatná. Pohybové činnosti by měla zvládat spolu s dětmi a motivovat je k výkonům, i ty děti, které si nevěří. Vychovatelka dokáže být v hodně věcech pro nesebejisté dítě velkou motivací.

Důležité je samozřejmě také oblékání a zevnějšek (upravené vlasy, vůně atd.). Ne nadarmo se totiž říká, že šaty dělají člověka. *Být vhodně oblečen patří ke kultuře a k pedagogické profesi, která je založena na styku s lidmi. Oblečení nejen vytváří první dojem o vychovatelce, ale je i její vizitkou* (Hájek, 2003, s. 34).

Nesmíme opomenout komunikaci, k vynikající úrovni českého jazyka patří také správný způsob komunikace. Tón, který vychovatelka zvolí při komunikaci s dítětem, hraje velkou roli. Informace a pokyny k úkonům, které dětem předáváme, musí dávat smysl. *Předávané pokyny a informace musí být správné (pravdivé), jednoznačné, stručné a přesto podrobné, srozumitelné. Pokyny musí být formulovány přiměřeně k věku a chápání dětí, jejich vyspělosti a předchozím zkušenostem* (Hájek, 2003, s. 35).

A na co by si dobrá vychovatelka měla najít čas? To výstižně popsal pan Hájek (2003, s. 38).

Kdo chce být dobrou vychovatelkou, měl by si najít čas na:

- *zábavu, protože ve hře se navzájem všichni dobře poznáme a přináší nám radost;*
- *přemýšlení, protože myšlenky jsou zdrojem síly;*
- *četbu, protože četbou získáme nové poznatky, inspiruje nás, obohacuje;*
- *lásku, protože máme potřebu milovat a být milováni;*
- *veselost a úsměv, protože smích je hudbou duše a nejkratší cestou od člověka k člověku*
- *štědrost a velkorysost, protože malichernost zabíjí nápady a tvořivost*
- *vyjádření uznání a ocenění, protože pochvala je pochoutkou života.*

Povinnosti vychovatelky při její práci

Každá vychovatelka dokáže zaujmout své žáky odlišnými vlastnostmi nebo přístupem. Práce vychovatele je často doprovázena improvizací v dané situaci. Vychovatel by měl vědět, kdy a jak se má zachovat podle svého zdravého rozumu.

I přesto, že může vychovatelka použít svojí kreativitu kdykoliv, musí se řídit nějakými pravidly a plnit své povinnosti vůči zaměstnavateli, vedoucímu pracovníkovi (v tomto případě ředitel školy a vedoucí vychovatelka).

Vychovatelka musí zapisovat denně přítomné a nepřítomné žáky do docházkové knihy. Zapisuje do přehledu práce aktivity, které se v daný den uskutečnily. Povinností je také zapisovat všechny úrazy, které se dítěti přihodí ve školní družině.

Vychovatelka působí jak v ranní, tak v odpolední družině. V ranní družině se většinou vychovatelky střídají, a tak připadá na každou 1-2 ranní družiny týdně. Ranní družina je zaměřena především na relaxační a klidné aktivity. Je dostupná pro rodiče, kteří pracují již od brzkých ranních hodin a potřebují mít zajištěnou starost o jejich dítě. Odpolední družina už má pestřejší paletu aktivit. Děti se zúčastní výtvarných, pracovních, hudebních, tělovýchovných aktivit. Vychovatelka má za úkol na vše dohlížet, organizovat a koordinovat. *Děti ve školní družině jsou rozděleny do oddělení, která se naplňují nejvýše do počtu 30 žáků. O počtu dětí na jednoho pedagoga rozhoduje ředitel. Pedagogové ve školní družině jsou zařazeni do kategorie vychovatel (Pávková, 2014, s. 37).*

Náplň práce a její specifika

Práce vychovatelek je zaměřená především na rozvoj dítěte. Dítě se rozvíjí při společných i individuálních aktivitách. Aktivity musí být správně zvoleny a uspořádány ve správně jdoucí časové ose.

Dozor nad žáky musí být vykonáván v souladu s pokyny ředitele školy. Kromě dozoru při každodenní odpolední družině má vychovatelka na starost i dozor na akcích pořádaných školní družinou, popřípadě při obědech ve školní jídelně.

Vychovatelka by měla úzce spolupracovat s ostatními pedagogy a předávat si informace o žácích. Také by mimo jiné měla informovat rodiče o chování žáka, činnostech atd.

Docházení do školní družiny je dobrovolné a v tom je často pozorována výhoda. Podle Bendla (2015, s. 255) *je vztah mezi vychovatelem a vychovávaným méně formální než při vyučování. To může být v případě sociálně zralejších dětí spojeno s pohodou, partnerským vztahem a vzájemným porozuměním mezi vychovatelem a dítětem.*

Na práci vychovatele je úžasné, že můžeme měnit aktivity dle současné situace. Aktivity se často odvíjí od počasí, nálady dětí apod. Na druhou stranu jsou tyto aktivity zábavné a je jasné, že děti se budou projevat jinak, než při výuce. *Ve školní družině, popřípadě ve školním klubu se běžně setkáváme s typem chování, které je běžně v rámci školního vyučování hodnoceno jako nekázeň, zatímco co v případě školského zařízení pro zájmové vzdělávání je tento projev chování nahlíženo shovívavěji. Jedná se o spontánní projevy dětí při různých činnostech* (Bendl, 2015, s. 257).

Opět se vracím k tomu, jak je důležitá spolupráce mezi třídním učitelem/učitelem a vychovatelkou. Vychovatelka má šanci pozorovat dítě při různých činnostech a zjišťovat jeho nedostatky spolu s tím, v čem vyniká. *Pozorování přirozeného chování dětí ve školní družině může vychovateli pomoci odkrýt řadu charakteristik a potřeb dítěte, které zůstávají v průběhu vyučování a běžného školního provozu nepoznány* (Bendl, 2015, s. 257).

Vzdělávání pedagogů

Pedagogičtí pracovníci mají po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, udržují a doplňují kvalifikaci. Pedagogičtí pracovníci se

mohou účastnit dalšího vzdělávání, kterým si zvyšují kvalifikaci. Zvýšením kvalifikace se podle zvláštního právního předpisu rozumí též její získání nebo rozšíření (Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících).

Důležité je každopádně samostudium. Každý správný pedagog, by měl chtít sám na sobě pracovat. A když má příležitost zúčastnit se kurzů, seminářů nebo online výuky, neměl by váhat. Popřípadě každý může hledat nové informace v knihách, odborných časopisech pro pedagogy nebo v učitelských novinách. Vzdělávání by mělo být zaměřeno zejména na komunikační dovednosti, psychologii, odolnost vůči stresovým situacím, právní vědomí, BOZP atd.

Ve školní družině je důležité získat si zájem dětí. Na místě vychovatelky je dobré zajímat se o nové didaktické pomůcky, sledovat trh. Dále můžeme procházet internet a hledat návrhy na aktivity od ostatních pedagogů.

Pracovní působiště

Vychovatelka by měla mít svůj stůl v kanceláři, místo, kde vykonává nepřímou pedagogickou činnost a administrativní povinnosti.

Většinu času stráví samozřejmě ve školní družině. Pro působení ve školní družině musí být družina uzpůsobena jak pedagogům, tak dětem. Měla by být prostorná, rozdělena na část pro tvoření a pro relaxaci. Prostředí totiž působí a má vliv na naši psychiku.

Není rovněž pochyb o tom, že prostředí má vliv na chování člověka. Prokázala to řada různých experimentů. Pomocí různě nastavených podmínek a promyšlené úpravy prostředí lze ovlivňovat chování dospělých lidí na pracovišti stejně jako žáků ve škole. A pokud víme o tomto silném manipulačním (nikoli manipulativním) potenciálu prostředí, o moci prostředí ovlivňovat chování druhých, potom by bylo „pedagogickým hříchem“ této schopnosti prostředí nevyužít ve prospěch rozvoje dětí, mládeže, ale i dospělých, ve prospěch dosažení výchovných cílů. (Bendl, 2015, s. 90) Není tedy důležité pouze to, jak vychovatel působí na děti, ale i to, jak na ně působí prostředí, ve kterém výchovný proces probíhá. Je důležité, aby z prostředí okolo nich sálala pozitivní energie a dobrá atmosféra.

Postavení profese ve společnosti

Pedagog by měl dbát na svůj vzhled a kontrolovat své chování a projevy i na veřejnosti. Nikdy nevíme, koho potkáme a školu, ve které působíme a svoji profesi bychom měli dobře reprezentovat i mimo pracoviště.

Vychovatelka ve školní družině bývá často nesprávně označována „družinářkou“. Zní to podřadně a nedůležitě. Práce vychovatele je velmi důležitá, zastupují rodiče a je opravdu těžké zaujmout každé dítě a také každé dítě pochopit a poznat. Tato profese by neměla být podceňována a vychovatelky by měli být oceněné i společností.

Časový snímek dne

Níže přiblížím časový snímek dne vychovatelky. Jedná se o den, kdy má vychovatelka i ranní družinu. Z časového snímku vyplívá, že má vychovatelka 5 hodin a 15 minut přímé činnosti a 2 hodiny a 45 minut nepřímé činnosti.

Časový úsek	Činnosti
6:15 – 7:55	Přímá činnost - dozor nad dětmi při ranní družině (odpočinkové aktivity, popř. příprava na vyučování)
7:55 – 9:40	Osobní volno
9:40 – 10:55	Nepřímá činnost – administrativa (zápis do knihy ŠD apod.)
10:55 – 11:25	Osobní volno - pauza na oběd
11:25 – 12:15	Přímá činnost - dozor v jídelně + cesta
12:15 – 15:00	Přímá činnost - dozor nad dětmi při odpolední družině (pohybové aktivity, venkovní aktivity, kreativní aktivity atd.)
15:00 – 16:30	Nepřímá činnost – příprava na následující den (tvorba šablon, popř. nákup potřebných materiálů)

(Tabulka dle informací od paní vychovatelky Ilony)

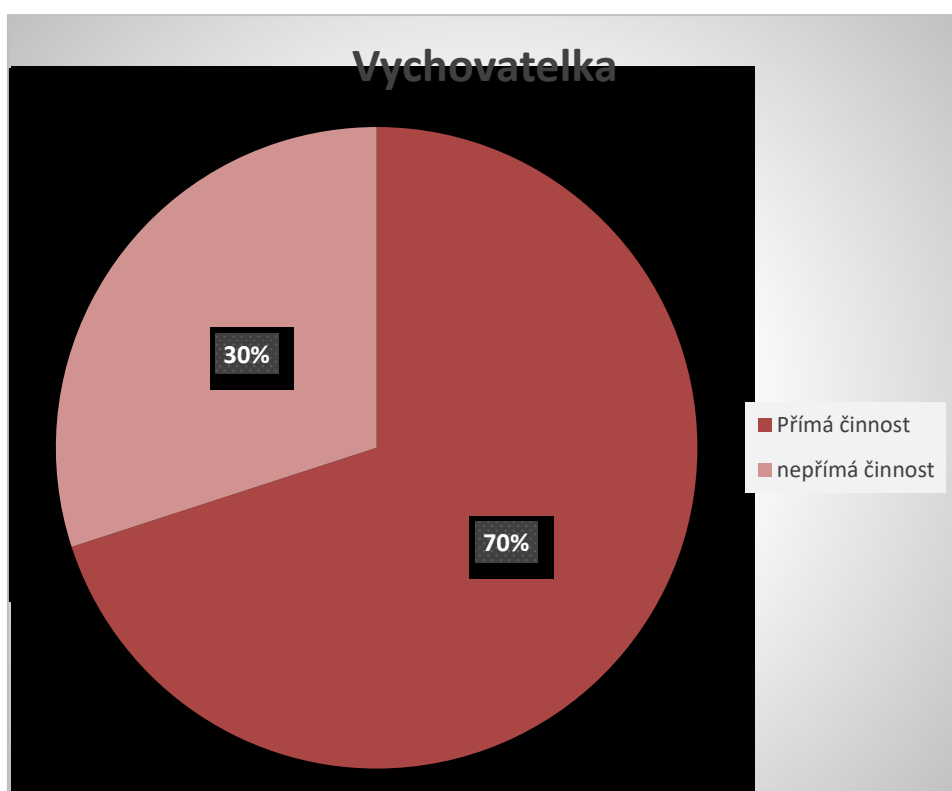
Přímá a nepřímá činnost

Přímá činnost – zahrnuje přímou péči o děti ve školní družině.

Nepřímá činnost – zahrnuje administrativu, přípravu na výchovu a aktivity ve školní družině, příprava pomůcek atp. U vedoucí vychovatelky navíc zahrnuje docházení na porady vedení a kontrolu vedení administrativy vychovatelek, dále také častější komunikaci s rodiči.

Týdenní přímá a nepřímá činnost u vychovatelky

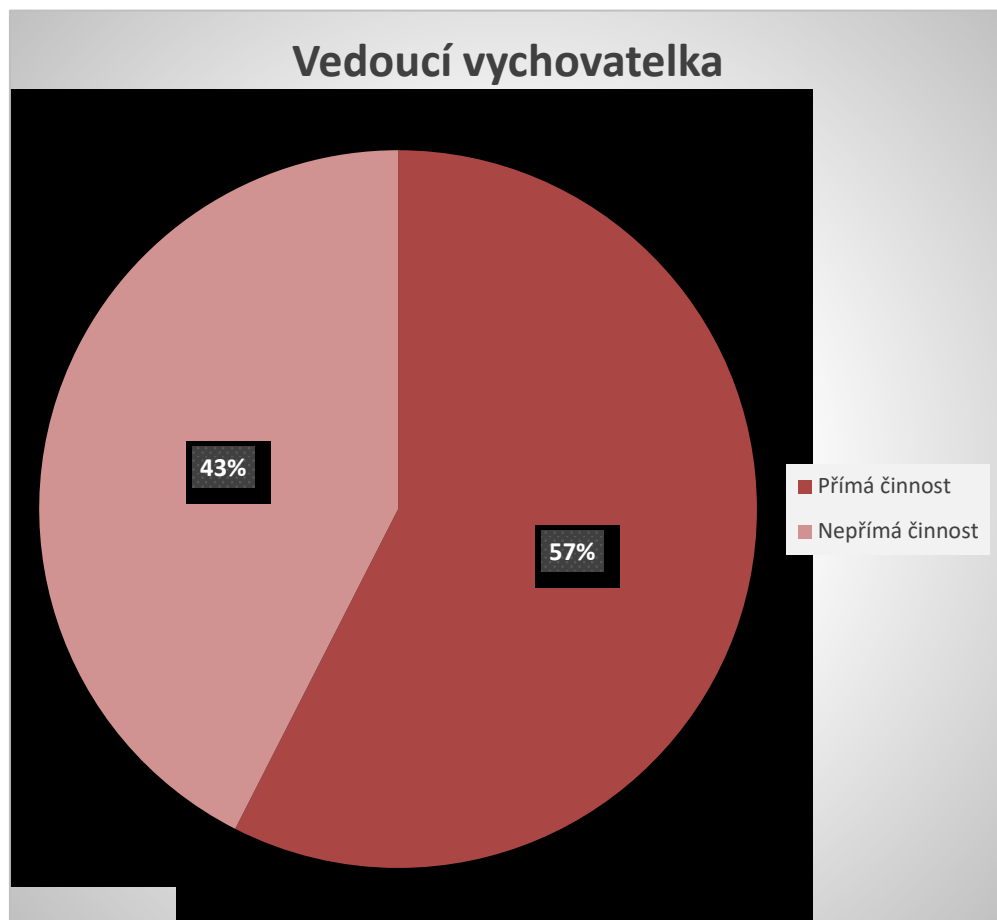
Přímá činnost je u vychovatelky týdně 28 hodin, nepřímá 12 hodin.

(Dle informací od paní vychovatelky Ilony)

Týdenní přímá a nepřímá činnost u vedoucí vychovatelky

Pro porovnávání přidávám i graf u vedoucí vychovatelky, kde je přímá činnost 23 hodin a nepřímá 17 hodin týdně.

(Dle informací od paní vychovatelky Ilony)

Dle grafu vidíme, že se tolik neliší doba přímé činnosti vychovatelek a vedoucí vychovatelek. U vychovatelek je to 70% přímé činnosti a u vedoucích vychovatelek 57%.

Rozhovory

Na čtyřech jednoduchých otázkách jsem se snažila poukázat na rozdílnost vychovatelek při různě dlouhé praxi.

První rozhovor jsem vedla s paní vychovatelkou Evou, která má teprve krátkou praxi a ne tolik zkušeností. Druhý rozhovor jsem vedla s paní vychovatelkou Ilonou, která vychovávala i mě.

Jak dlouho máte praxi jako vychovatelka v ŠD?

„Jsem vlastně čerstvá absolventka střední pedagogické školy. Pracuji ve družině 8 měsíců.“
(Eva)

„Moje praxe ve školství je 35 let, hrůza, ještě žiju. Když odečtu mateřskou a pár let učení, tak asi 22 let přímo v družině.“ (Ilona)

Co vás při této práci nejvíce naplňuje?

„Nejvíce pro mě znamená radost dětí, když je baví, to, co jsem naplánovala, je to skvělý pocit.“ (Eva)

„Naplňuje mě různorodost činností, do určité míry volnost a hlavně zpětná vazba od dětí a rodičů, to posílí nejvíce.“ (Ilona)

Jak se cítíte na řešení závažných výchovných problémů?

„Zatím mě nic takového naštěstí nepotkalo. Ani nad tím nechci přemýšlet. Samozřejmě bych to nějak zvládnout musela. Snad bych věděla, jak na to.“ (Eva)

„Přímo šikanu jsem ještě osobně ve své družině neměla, naštěstí. Asi ji trochu umím preventivně v začátku utnout.“ (Ilona)

Je něco, čeho se při práci obáváte?

„Stále je to pro mě nové. Musím říct, že jsem člověk, který se bojí obecně. Mám strach, že mě děti nebudou brát kvůli mému věku vážně a že nezvládnou vyřešit všechny situace správně. Ale věřím, že se to časem a praxí srovná a budu si jistá ve všem, co dělám.“ (Eva)

„Něco čeho se obávám? Vyhoření, ale dělám vše pro to, aby mě to nedohonilo.“ (Ilona)

Nejhezčí zážitek? – nakonec

„Musím říct, že jich za tak krátkou dobu mám už několik. Byla to vánoční besídka, kterou jsme s dětmi uspořádali pro rodiče. Překvapil mě jejich zájem a to, jak se vše hezky naučily.“ (Eva)

„Nejhezčí zážitek? Řekla bych, když jsi chodila do družiny? Byla jste moje první družinová parta ve městě Hostinné. Vlastně je hezké, když se ke mně hlásí i ti dospěláci, které jsem měla v ŠD, to zní strašně staře, že? Jinak jsou hezké zážitky třeba na výletech, kdy se děti projevují úplně jinak než ve škole.“ (Ilona)

Obě vychovatelky se shodnou na tom, že nejdůležitější je radost dětí a je vidět, že radostných zážitků s nimi mají spousty. Odpovědi se liší u otázky ohledně toho, v čem jsou jejich největší obavy. U paní Evy je z odpovědi zřejmé, že má krátkou praxi a zatím je bojácná a vše se teprve učí a získává informace od ostatních vychovatelek. Na druhou stranu paní Ilona, která má dlouholetou praxi, se bojí především vyhoření, které někdy po dlouhé době práce s dětmi opravdu hrozí.

Použité zdroje

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

Profesiogram – Enycklopedie BOZP . [online]. Dostupné z

<http://ebozp.vubp.cz/wiki/index.php/Profesiogram>

563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 28.06.2020].

Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PROVAZNÍK, Vladimír. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada, 2002.

Manažer. ISBN 80-247-0470-6.

7. Případová studie školní družiny

Údaje

Název školy: Základní škola Karla Klíče

Adresa: xxx xxx, xxx

Ředitel: Mgr. xxxxxx

Zřizovatel: Město xxx

IČO: 4x xxxxxx

Poskytuje rovné příležitosti ke vzdělání pro všechny žáky, včetně žáků s poruchami učení i chování, zdravotním omezením, podporuje nadané i mimořádně nadané žáky. Škola funguje jako spádová ZŠ na principech otevřené školy. (web školy)

Úvod

Další část mé bakalářské práce nese název Případová studie školní družiny. Rozepíšu se charakteristice, vybavení, personálních podmínkách, pravidlech atd.

Pro tuto část jsem si vybrala školní družinu, do které jsem chodila i já, když jsem plnila první roky povinné školní docházky. Družina spadá pod základní školu. Tato základní škola je kapacitně určena pro 635 žáků. Je to úplná základní škola s devíti ročníky. Výuka a ostatní činnosti probíhají ve třech budovách A, B a C. Co se týče personálního obsazení, ve škole pracuje ředitel a jeho zástupce, 25 učitelů (20 z toho má třídnictví), 9 asistentek pedagoga, 4 vychovatelky. O provoz školy se stará 9 zaměstnanců. Dvě z učitelek mají vedlejší, pro školu významné funkce, a to jsou metodička prevence a výchovná poradkyně. Na škole působí také školní psycholog.

Školní družiny jsou zařízením, které má v naší republice dlouholetou tradici a plní významnou úlohu na prvním stupni základních škol. Jsou součástí školského (výchovně-vzdělávacího) systému a zabezpečují žákům náplň volného času v době před a mezi školním vyučováním, odpoledne před odchodem domů či do jiných zájmových aktivit. (Fryč, 2003)

Všeobecná ustanovení

Školní družina se ve své činnosti řídí vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání a vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Družina poskytuje zájmové vzdělávání žáků prvního stupně Základní školy xxx.

Družina vykonává činnost především ve dnech školního vyučování.

Družina organizuje zájmové činnosti vzdělávání pro účastníky přihlášené k pravidelné denní docházce.

Činnost družiny se uskutečňuje:

- *příležitostnou výchovou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností,*
- *pravidelnou výchovou, vzdělávací a zájmovou činností,*
- *využitím otevřené nabídky spontánních činností.*

Družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování. (Vnitřní řád ŠD)

Charakteristika zařízení

Výchovné vzdělávací práce a další činnosti ve školní družině probíhají podle rozvrhu činností a režimu, který schvaluje ředitel školy.

Školní družina organizuje pro žáky činnosti výchovné, vzdělávací, zájmové odpočinkové, relaxační a přípravu na vyučování. Může se zabývat také nepravidelnou činností, jakou je například organizování osvěty, vedoucí k prevenci sociálně patologických jevů, nepravidelnou tematickou rekreační činností, vytváří podmínky pro spontánní činnosti žáků. (ŠVP ŠD)

Školní družina disponuje čtyřmi odděleními. Má rozšířenou kapacitu na 120 žáků. Současně je naplněna na 99,16 %. Školní družina se řídí vnitřním školním řádem, který platí jak pro žáky a pedagogy, tak i pro rodiče/zákonné zástupce. Vnitřní školní řád i ŠVP najdeme na webových stránkách školy, k dispozici nám je také v samotných prostorách školní družinu a v kanceláři ředitele školy.

Zařízení spolupracuje také s jinými organizacemi ve městě. Jedná se o místní Základní uměleckou školu, Dům dětí a mládeže, Městskou knihovnu a Klub důchodců

Ke vzdělávání jsou přijímáni také žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a žáci se zdravotním postižením. Jednou týdně vychovatelky proto spolupracují s logopedkou (režim ŠD je tomu v tento den přizpůsoben).

Při odpoledních činnostech je využíván sál pohybové výchovy, městská sportovní hala, školní hřiště a zahrada.

Personální podmínky a vzdělávání vychovatelek

Ve školní družině pracují 4 vychovatelky, tři na plný úvazek a jedna na úvazek částečný. Všechny z vychovatelek jsou plně kvalifikované.

Vzdělávání probíhá v rámci samostudia, formou čtení různých odborných publikací, sledování odborných časopisů. Vychovatelky se zúčastňují kurzů v rámci DVPP. Vedoucí vychovatelka se každoročně zúčastňuje celostátní konference školních družin. Během prázdnin se vychovatelky zúčastní tematických školení, např. práce s problémovými dětmi, komunikace s rodiči apod.

Úklid družiny zajišťuje uklízečka a o zahradu a opravy se stará domovnice.

Režim školní družiny

Jak už bylo zmíněno výše, školní družina zaměstnává 4 vychovatelky, jedna z nich je ředitelem školy jmenována jako vedoucí vychovatelka školní družiny.

Družina je žákům přístupná v časech 6:15 – 7:50 a 11:30 – 16:30. Režim je rozdělen do bloků podle aktivit, obecně pojmenovaných. Níže si přiblížíme režim ranního a odpoledního provozu.

- *6:15 – 7:15 – příchod do ŠD, převážně odpočinková činnost, klidové hry, stolní hry, hračky, činnost dle zájmů*
- *7:15 – 7:50 – převod žáků z budovy ŠD na budovu, kde probíhá výuka, odchod žáků do tříd, dohled nad žáky ve vestibulu a šatnách*
- *11:30 – 12:00 – oběd, převod žáků z budovy, kde probíhá výuka na budovu ŠD, osobní hygiena, kontrola docházky, volná činnost*

- 12:30 – 13:00 – odpočinková činnost (besedy, četba, vyprávění, tematické rozhovory, aktivní odpočinek, stolní hry)
- 13:00 – 14:00 – řízená činnost zájmová – aktivity v oblasti Vv, Pč, Hv, Tv, sportovní a turistická, přírodovědná
- 14:00 – 15:30 – rekreační činnost, stolní hry, kvízy, soutěže, křížovky apod., možné vypracování domácích úkolů, osobní hygiena, svačina, úklid osobních věcí
- 15:30 – 16:30 – postupný odchod dětí domů – kontrola v šatnách, postupné uspořádání herního prostoru ve třídě, úklid (ŠVP ŠD)

Časové rozvržení a uspořádání činnosti ve ŠD se řídí požadavky psychohygieny. Je takové, aby podporovalo zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj dítěte. V tomto ohledu kromě správně sestaveného časového režimu hraje roli i prostředí, které odpovídá hygienickým, estetickým a pedagogickým požadavkům, a dobrá kvalita vztahu mezi dětmi, vychovatelkami a dětmi a všemi ostatními zainteresovanými osobami. (Pávková, 2003)

Vybavení ŠD

Vnitřní vybavení

Dle mého názoru družina obsahuje vše, co obsahovat má. Nechybí tu nové stolečky, skříně ani židličky dvou velikostí. K dispozici je žákům televize, DVD přehrávač a rádio na CD. Vychovatelky mají vlastní kopírku a mobilní telefon. Pro hudební účely je zde umístěn klavír. Sportovní potřeby na školní hřiště, didaktické pomůcky, hračky, stavebnice jsou průběžně vyměňovány za novější. Koberec je v každém oddělení, slouží především k relaxačním činnostem. Potřeby na výtvarnou výchovu dokupují vychovatelky, mají na to finanční prostředky. Ve školní družině se pravidelně odebírají časopisy Mateřídouška a Můj vláček. Každý žák má svou uzamykatelnou skříňku.

Vnější vybavení

Ke školní družině spadá i školní hřiště. Pro žáky tu jsou umístěny průlezky, skluzavky, houpačky, stěna na lezení a pískoviště. Při odpočinku děti využívají lavičky a zastřešené stoly s lavicemi. Nadšenci fotbalu mají k dispozici fotbalové branky. Míče a různé hrací potřeby k rekreačním činnostem jsou samozřejmostí. Na trávu si žáci mohou dát deky,

karimatky a pěnové desky. Při velkém horku používají vychovatelky s dětmi slunečníky. U hřiště jsou určené prostory k úschově všech pomůcek.

Úplata za vzdělávací služby ve školní družině

Žáci s pravidelnou docházkou platí úplatu za ŠD ve výši 120,-Kč/měsíc. Výši stanovuje ředitel školy vydáním vnitřního předpisu.

Zákonní zástupci mají možnost hradit platbu převodem na účet školy nebo v hotovosti ve dvou splátkách do určeného data. U individuálních případů lze domluvit měsíční platbu.
(Vnitřní řád ŠD)

Platba je nutná i v případě omluvení žáka na celý měsíc. Při zvláštních zdravotních důvodech s potvrzením od lékaře může být platba prominuta.

Organizace a provoz školní družiny

Rozsah denního provozu školní družiny a rozvrh činností schvaluje ředitel školy na návrh vedoucí vychovatelky. (Vnitřní řád ŠD)

Přihlašování, odhlašování žáka

Žáka přihlašuje do ŠD zákonný zástupce. Přihlášky u sebe musí evidovat vedoucí vychovatelka. O samotném přijetí rozhoduje ředitel školy na základě vyplněné přihlášky a kritérií pro přijetí. Zákonný zástupce nemá právní nárok na zařazení jeho dítěte do školní družiny. Podávat přihlášku je zákonný zástupce povinen každý rok.

Činnost ŠD je přednostně určena pro žáky 1. – 3. ročníků. Starší žáci mohou být zařazeni, když není kapacita naplněna a dovolí-li tomu součinnost organizace vyučování v těchto třídách a činnosti ŠD.

Odhlášení probíhá písemnou formou přes vedoucí vychovatelku.

Činnosti v ŠD se mohou zúčastnit i nepřihlášení jedinci – nesmí přesáhnout kapacitu oddělení.

Při hrubém opakování slovních a fyzických úmyslných útocích žáka vůči zaměstnancům školy, školskému zařízení nebo ostatním žákům rozhodne ředitel školy o vyloučení z docházky do ŠD, a to na základě návrhu vedoucí vychovatelky. (Vnitřní řád ŠD)

Kritéria pro přijetí žáka

K zájmovému vzdělávání do školní družiny jsou žáci přijímáni podle těchto kritérií:

- *Přednost při přijímání před staršími žáky mají žáci prvních ročníků, dále žáci druhých ročníků, poté ročníků třetích.*
- *Žáci ze čtvrtých a pátých ročníků jsou přijímáni pouze tehdy, dovoluje-li to kapacita školní družiny a součinnost školní družiny s výukou, a to za dodržení výše uvedených kritérií.*
- *Konečné rozhodnutí vydá ředitel školy.*
- *Přijetí žáka do školní družiny není nárokové.*
- *Žáci jsou do školní družiny přijímáni do naplnění kapacity na základě písemné přihlášky podané nejpozději do 23. června aktuálního školního roku.*
- *Žáka lze zařazovat k zájmovému vzdělávání i během školního roku, uvolní-li se místo ve školní družině, avšak za předpokladu že budou dodržena výše uvedená pravidla a povolena kapacita školní družiny. (Vnitřní řád ŠD)*

Provoz školní družiny

V době školního vyučování je družina v provozu od pondělí do pátku v časech 6:15 – 7:50 a 11:30 – 16:30.

Při prázdninách nebo mimořádném volnu je činnost ŠD zajištěna, pokud není kapacita přihlášených nižší než 10. Zákonní zástupci žáků musí být v těchto dnech v zaměstnání. V době hlavních, letních prázdnin je provoz ŠD na základě svolení města (zřizovatele) přerušen.

Oddělení se naplňuje od 25 žáků, nejvýše však do počtu 30 žáků. Když se sníží stav žáků, je možné spojit jednotlivé oddělení, ale stále je potřeba myslet na nejvyšší možný počet. Spojování oddělení je možné nejdříve ve 14 hodin.

Kroužky ve školní družině provozovány nejsou, z důvodu, že součástí budovy je Dům dětí a mládeže. Navíc se družina zapojila do projektu „Sportuj ve škole“.

Docházka do ŠD

Příchod žáků do ŠD je umožněn v časech 6:15 – 7:15 a 11:30 – 12:45.

Pokud je žák nepřítomný při výuce, je automaticky omluven i z odpolední družiny.

Přihlášku ke stravování, volbu obědů a odhlášku ze stravování v případě nepřítomnosti žáka či ukončení stravování ve školní jídelně provádí rodiče sami.

Vyzvedávat žáka lze do 13:00 hod. a poté v čase od 14:00 do 16:30 hod. Z důvodu nenarušení společných, plánovaných aktivit neodchází žáci mezi 13:00 a 14:00 hodinou.

Při předávání žáků musí učitel a vychovatel plně spolupracovat. Sdělí si počet předávaných žáků a oznámí případný důvod nepřítomnosti žáků.

Při nevyzvednutí žáka zákonným zástupcem z činnosti ŠD do konce stanovené provozní doby ŠD má vychovatelka přístup k telefonu. Pokud není k zastížení uvedený zákonný zástupce, kontaktuje vychovatelka ředitele školy, eventuálně Policii ČR.

Pravidla chování žáků při činnostech ŠD

Chtěla bych uvést všech 14 pravidel obsažených ve Vnitřním řádu školní družiny.

- 1. Žáci se řídí pokyny vychovatelky ŠD, pravidly vnitřního řádu ŠD a školního řádu Základní školy Karla Klíče Hostinné.*
- 2. Doba pobytu ve školní družině se řídí údaji na přihlášce, mimořádný odchod z družiny musí žák písemně doložit.*
- 3. Na oběd jsou žáci odváděni v doprovodu vychovatelek ŠD nebo učitelek.*
- 4. Bez vědomí vychovatelky žák neopouští oddělení ŠD.*
- 5. Žáci se přezouvají v šatně, tam si uloží obuv a svrchní oděv na určené místo. Rukavice, šály a čepice ukládají do aktovky, věci mají být řádně označené. Případnou ztrátu nebo záměnu ihned hlásí vychovatelce. Aktovky ukládají na určeném místě v šatně.*
- 6. Osobní věci má každý žák označený příjmením. Případnou ztrátu či záměnu hlásí žák nebo zákonný zástupce vychovatelce ihned.*
- 7. Nevolnost nebo poranění žák ihned hlásí vychovatelce.*
- 8. Při zaměstnání neopouští své místo bez dovolení a pracuje podle pokynů vychovatelky.*
- 9. Před odchodem domů žák nikdy nedochází bez rozloučení.*
- 10. Zanechá po sobě pořádek, zkontroluje, zda nic nezapomněl, upraví si zevnějšek.*

11. *Do školní družiny není dovoleno nosit cenné předměty, nebo větší částky peněz, vychovatelky za odcizení neručí.*
12. *K hrám, hračkám, knihám atd. se žáci chovají ohleduplně a šetrně. Úmyslné poškození nebo zničení herního zázemí či vybavení opraví, eventuálně nahradí zákonní zástupci žáků.*
13. *Do hodnocení a klasifikace chování žáka se započítávají i projevy chování v činnostech ŠD – platí i zde ustanovení vyhlášky o základní škole.*
14. *Pokud žák soustavně narušuje činnosti ŠD, opakovaně porušuje vnitřní řád ŠD a školní řád, může být z rozhodnutí ředitele školy z docházky do ŠD vyloučen.*
(Vnitřní řád ŠD)

Pravidlem všech oddělení je také podání ruky při odchodu, je to slušné a vychovatelky si lépe po osobním kontaktu zapamatují, kdo odešel.

Hygiena a BOZP

Na počátku školního roku jsou žáci poučeni o BOZP školní družiny, s vnitřním řádem školní družiny, o společenských normách v ZŠ, ŠD, ŠJ, na zahradě, při společných vycházkách a akcích.

Při nálezů jakékoliv závady, vychovatelky vše obratem hlásí vedení školy. Při odpoledních činnostech se žáci chovají často jinak než při výuce. Vychovatelky musí dbát na bezpečnost při všech aktivitách a opět na to, aby žáci každé zranění hlásili. Vychovatelka musí dle svého uvážení rozhodnout, jak postupovat. Každý úraz musí být zapsán v knize úrazů.

Z hygienických důvodů nesmí rodiče/zákonní zástupci vstupovat do prostor školní družiny. Komunikace by měla probíhat přes dveřní hlásku/osobně.

Cíle výchovy ve školní družině

V nejobecnější podobě je cíl výchovy ucelenou představou (ideálem) předpokládaných a žádoucích vlastností člověka, které lze získat výchovou. (Průcha, 2008)

Podmínkou pro plnění výchovných cílů je vytvoření vhodného prostředí. Prostor ve školní družině má být pro žáky nestresující. U žáků by v tomto prostředí měla být

navozována kreativita a tvořivé myšlení. Musí to být v neposlední řadě dostatek místa pro pohyb.

Vždy je nutné se řídit obecnými pedagogickými zásadami (např. vyzdvihování kladných rysů osobnosti) a požadavky výchovy mimo vyučování (např. dobrovolnost a aktivita).

Cíle dělíme na obecné (cíl relaxační, regenerační, kompenzační, výchovně – vzdělávací a sociální) a konkrétní.

Konkrétních cílů je v ŠVP pro ŠD pět. Dvěma vybranými jsou např.:

- *Výrazně motivovat nabízené zájmové činnosti a rozvíjet praktické dovednosti v zájmových činnostech, naučit vztah k vlastnoručně vytvořenému výkresu, výrobku či naučené písni, využívat dětské zvědavosti k samostatnému myšlení a tvoření vlastních prací, naučit uvědomění si vlastní práce, zhodnotit vlastní práci, uvědomit si sebe, svůj čas na práci a odpočinek, své postoje, své chování, psychohygienu.*
- *Naučit žáka správnému chování k pedagogům, ostatním občanům a dospělým*
 - *oslovování + zdravení,*
 - *jednání s příchozími do školy,*
 - *rozpoznáním špatného člověka, předcházení a prevence před vlastním ohrožením,*
 - *vést k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem,*
 - *vytvářet potřebu pozitivních citů, citové vztahy k jiným lidem.(ŠVP ŠD)*

Rozvoj kompetencí

Klíčové kompetence, které jsou rozvíjeny ve školní družině, jsou přizpůsobeny všem dětem bez ohledu na jejich zájmy, dovednosti. Klíčové kompetence jsou rozvíjeny především posilováním a kultivací předmětových vědomostí znalostmi, dovednostmi, postoji a hodnotami.

Při rozvíjení kompetencí je důležitá spolupráce vychovatelek a učitelů. Učitel by měl vědět, které kompetence jsou potřeba rozvíjet, jak u jedince, tak u kolektivu.

Činnost školní družiny se zaměřuje konkrétně na tyto kompetence:

- *Kompetence k učení (např. získané vědomosti dává do souvislostí)*

- *Kompetence k řešení problémů (např. započaté činnosti dokončuje)*
- *Kompetence komunikativní (např. používá obvyklé české fráze, slovní obraty, vtipy a rozumí jim)*
- *Kompetence sociální a personální (např. při práci ve skupině se podílí o pomůcky a materiál)*
- *Kompetence občanské a činnostní (např. učí se plánovat, organizovat, řídit a hodnotit)*
- *Kompetence pracovní a trávení volného času (např. rozvíjí své zájmy v organizovaných skupinových i individuálních činnostech) (ŠVP ŠD)*

Formy vzdělávání

Formami vzdělání ve školní družině jsou pravidelné činnosti, příležitostné akce a spontánní aktivity.

Pravidelnými akcemi školní družiny jsou:

- Klub důchodců – kulturní vystoupení v klubu důchodců.
- Městská knihovna – každý čtvrtek návštěva knihovny, kde probíhá četba a výpůjčky.
- Vánoční dárek – výroba dárku pro rodiče, kamarády apod.
- Dárky k zápisu do 1. ročníku – výroba dárečků pro prvňáčky.
- Velikonoční dárek – připomínka velikonoční tradice.
- Pohybové sportovní odpoledne – pravidelná soutěžní akce (olympiáda, netradiční soutěže).

Obsah vzdělání

Obsah vzdělávání je inspirován RVP pro 1. stupeň a je tvořen dle podmínek školy.

Najdeme zde tyto okruhy:

- Místo, kde žijeme
- Lidé kolem nás
- Lidé a čas
- Rozmanitost přírody

- Člověk a jeho zdraví
- Multikulturní výchova
- Plán práce školní družiny je rozdělený do 4 bloků podle ročních období. (viz. Příloha č. 1)

Délka a časový plán VP

Čas	1. skupina (výuka do 11:25)		2. skupina (výuka do 12:15)	
6:15-7:15	Příchod do školní družiny, převážně odpočinková činnost, klidové hry, stolní hry, hračky, činnost dle zájmů			
7:15-7:50	Převod žáků do budovy A, odchod žáků do tříd, dohled v šatnách			
11:30-12:30	Oběd, osobní hygiena, volná činnost			
12:30-13:00	Odpočinková činnost (besedy, četba, vyprávění, tematické rozhovory)	12:15-13:15	Oběd, hygiena, volná činnost	
13:00-14:00	Řízená zájmová činnost – aktivity z oblasti estetických výchov (Vv, Hv, Dv) a rukodělných činností, tělovýchovně-sportovních, přírodovědných a společenskovedních činností	13:15-14:00	Řízená zájmová činnost – aktivity z oblasti estetických výchov (Vv, Hv, Dv) a rukodělných činností, tělovýchovně-sportovních, přírodovědných a společenskovedních činností	
14:00-15:30	Rekreační činnost, stolní hry, kvízy, soutěže, křížovky apod., možné vypracování domácích úkolů, osobní hygiena, svačina, úklid osobních věcí			
15:30-16:30	Postupný odchod žáků domů – kontrola v šatnách, postupné uspořádání herního prostoru ve třídě, úklid			

(ŠVP ŠD)

Metody zájmového vzdělání

Činnost	Popis činnosti
<i>Odpočinková</i>	<i>klid po obědě, poslechové činnosti (četba, CD), individuální hry, aktivní odpočinek</i>
<i>Esteticko-výchovná</i>	<i>formují vztah žáků k estetickým hodnotám, rozvíjejí kreativitu, podporují emoční složku osobnosti (např. výtvarné činnosti, hudba a poslech, divadlo, film, tanec)</i>
<i>Rukodělná</i>	<i>rozvíjí zejména manuální dovednosti (jemnou motoriku), seznamují a napomáhají osvojit různé pracovní postupy (práce s různými materiály, konstrukční práce, hry se stavebnicemi, vyšívání,...)</i>
<i>Tělovýchova a sport</i>	<i>přispívají k rozvoji fyzické zdatnosti, mají tak důležitou roli při sebepoznání žáků a při pěstování psychické odolnosti</i>
<i>Společenskovědní zájmová</i>	<i>rozšiřuje poznatky o společnosti, její historii i tradici (místopis, folklór, sběratelství)</i>
<i>Přírodovědná zájmová</i>	<i>Seznamuje se základy přírodních věd, pěstování citu k přírodnímu prostředí a položení základů k jeho ochraně (poznávání přírody, práce pěstitelské, ekologické aktivity)</i>
<i>Příprava na vyučování</i>	<i>činnosti, jimiž upevňujeme a rozšiřujeme poznatky ze školního vyučování</i>

(ŠVP ŠD)

Dokumentace

Vychovatelky vedou následující dokumentaci: přihlášky žáků, přehled výchovně vzdělávací práce, docházkový sešit a Vnitřní školní řád ŠD. Jedenkrát za čtvrtletí jsou dokumenty kontrolovány vedoucí vychovatelkou.

Při sdělení všem rodičům používají vychovatelky školní systém Edookit, který jim v tomto ohledu práci ulehčí.

Závěrečné zhodnocení

Tvořit případovou studii této školní družiny pro mě bylo velmi zábavné a zajímavé. Podklady a doplňující informace mi poskytla paní vedoucí vychovatelka, kterou jsem každé odpoledne po škole jako dítě vídala i já. Moc bych jí tímto chtěla poděkovat za pomoc.

Vychovatelky spolu vycházejí velmi dobře. Žáci mají k dispozici spoustu hraček, pomůcek atd. Družina funguje a vypadá tak, jak by měla vypadat každá správná družina. Atmosféra zde panuje pořád taková, na jakou ráda vzpomínám, příjemná, přátelská a veselá.

Jedinou nevýhodou, kterou jsem zpozorovala, je přesun dětí z budovy A do budovy B. Ale na každém negativu, najdeme i něco pozitivního. Děti se alespoň projdou (a to i za špatného počasí) a změny prostředí, což na psychiku funguje často velmi pozitivně.

Použité zdroje

Vnitřní řád školní družiny

Školní vzdělávací program pro školní družinu

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

8. Písemná příprava na ucelenou volnočasovou výchovnou aktivitu

Listopadový týden s přírodou

Jako výukovou aktivitu jsem si zvolila týden s přírodou, který absolvovali děti ve školní družině, ve které jsem dříve působila jako vychovatelka. Družina to byla heterogenní, a proto se výuka musí přizpůsobit všem dětem.

Skupina: 19 žáků, 11 chlapců a 8 dívek, věk: 6 – 10 let

Děti jsou velmi šikovné. Ve družině často tvoří, kreslí, malují, zpívají, tančí a také chodí ven. Tento týden by měl obsáhnout spoustu činností. Co se týče vytváření výrobků, starší děti rády pomáhají těm mladším např. při manipulaci s nůžkami, úchopu tužky atd. Jde vidět, že je to sehraná skupina a práce jim jde od ruky. Musíme více trénovat samostatnost a také dbát na to, že při vytváření se sedí a neběhá mezi stolky a je důležitá bezpečnost.

Hlavní cíle: Vytvořit kladný vztah k přírodě, posilovat úctu k přírodě (afektivní doména)

Časová náročnost: pondělí – pátek, každý den cca 2 hodiny

Struktura

Aktivity budou rozděleny do dnů od pondělí do pátku. Každý den máme vyhrazené dvě hodiny, kdy jsou přítomni všichni žáci a společně udržíme soustředěnost. Budeme se věnovat tvorbě výzdoby ŠD (zavěšené listy v oknech apod.), vymýšlení vlastních básní (viz. Příloha č. 2), proběhne relaxace u zvuků přírody, pokreslíme pár papíru a zajdeme ven, kde budeme poznávat jehličnaté stromy.

Detailněji bych chtěla uvést plán lekce, kdy se budeme věnovat procházce po venku.

Čtvrtek

Ve čtvrtek strávíme dvě hodiny venku na čerstvém podzimním vzduchu. Budeme se věnovat procházce po okolním lese a poznávat jehličnaté stromy. Dvouhodinovou lekci zakončíme na zahradě školy, kde budeme hrabat listí. (Listy budou následující den použity ke tvorbě výzdoby v ŠD.)

Cíle:

Psychomotorické – Naučit se správný úchop hrábí, pochopit techniku hrabání listí

Kognitivní – Odlišit od sebe základní jehličnany

Afektivní- to samé

Metody: slovní- výklad (popis stromů s demonstrací na obrázcích)

dovednostně-praktické – napodobování paní vychovatelky při hrabání listí, napodobování úchopu, manipulace s hráběmi

slovní- interaktivní rozhovory s dětmi – (vztah k přírodě)

Forma: skupinová lekce v ŠD

Pomůcky: hrábě

Odůvodnění

Cíl, který jsme si vytyčili pro čtvrtéční lekci, je rozeznat od sebe základní jehličnany. Budeme dbát na to, aby každé dítě bylo schopné rozlišit modřín, smrk, borovici a jedli při detailním rozebírání větví s jehličkami. Už před samotnou procházku budeme začínat s naplňováním cíle tím, že se podíváme na obrázky a už u obrázků dětem popíšu rozdíly mezi jednotlivými jehličnany/typem jehličí. Musím stále myslet na věkový rozdíl žáků, a proto budu chtít po starších dětech stoprocentní znalost základních jehličnanů a u mladších postačí snaha a zájem o danou věc.

Při hrabání listí se budeme držet cíle, který jsme si před lekcí stanovili. Metodou napodobování děti naučím správný úchop hrábí a techniku.

Postup lekce

Před procházkou si s dětmi připomeneme názvy jehličnatých stromů, některé děti už stromy poznají i podle vzhledu, ale jak se říká, opakování je matka moudrosti. Budeme si obrázky ukazovat vytištěné a laminované, zdrojem obrázků, které k výuce používám, je Google. Po cestě do lesa budeme pozorovat ptáčky. V lese se budu snažit děti uklidnit a vysvětlit jim, jak je příroda důležitá, co vše si od ní vlastně bereme a co nám dává, a že hezkým přístupem ji to můžeme oplácet. Každého žáka se zeptám na jeho vztah k přírodě a popis toho, jak je přírodě nápomocný. Na jejich oblíbených aktivitách si uvědomíme, že

přírodu využíváme denně a často se k ní nechováme tak, jak by si zasloužila. S sebou si můžeme vzít rukavice a pytle, kdybychom našli v lese nějaké odpadky. V lese se budeme věnovat hlavně poznávání jehličnatých stromů – Modřín, Smrk, Borovice, Jedle. Stromy budeme poznávat především zblízka, podle jejich jehličí. Po návratu do školy děti pomůžou s hrabáním listů. Starší děti pomohou mladším a bude probíhat práce ve skupinách. Nakonec podle času, zkusíme u vytištěných obrázků jehličnanů individuální práci – děti budou po jednom rozlišovat jehličnaté stromy.

Reflexe

Podle Hankové (prezentace Didaktika pro vychovatele (musí pedagog vždy dbát na pedagogické zásady:

- *Snaha o komplexní rozvoj osobnosti žáka*
- *Individuální přístup k žákům*
- *Spojení teorie s praxí (prekoncepty)*
- *Podněcovat aktivitu žáků*
- *Názornost v návaznosti na schopnosti žáků*
- *Soustavné a přiměřené působení na žáky*

(Prezentace Didaktika pro vychovatele, 2019)

Držela jsem se toho a snažila se dětem předat, co nejvíce. Každý den byl výjimečný a celkově byly aktivity opravdu rozmanité. Dětem se vše dařilo a vše se hezky stihlo. Závěrečný den jsme si vše zhodnotili a přišla jsem na to, že tematické týdny děti baví a každý si najde to, co má rád. Děti mi udělaly radost a všechny se do každé aktivity vrhly po hlavě. Pedagogickými zásady, kterými jsem se řídila především, byly např. individuální přístup k žákům (při hrabání listů – pomoc mladším), spojení teorie s praxí (popis stromů před samotným poznáváním v lese).

Co se týče čtvrtku a detailně rozebrané aktivity, s dětmi jsme si v lese opravdu hezky popovídali o vztahu k přírodě a musím říct, že i po páteční reflexi vím, že se jejich vztah k přírodě vyvinul a posunul dále, uvědomily si hodnoty přírody a její důležitost. Na nástěnku jsem pověsila fotky jehličnatých stromů bez jejich názvů. Většina dětí stromy

poznala bezchybně. Hrabání listí proběhlo bez úrazu a většina dětí techniku pochopila, až na pár mladších dětí, pro které byly hrábě i dost veliké. Ale chtějí to trénovat a i přes neúspěch se bavily. Listí s námi sbírali i bez hrabání a celkově na mě atmosféra působila velmi pozitivně a opět mi došlo, že děti ve družině jsou jeden tým a je radost s nimi pracovat.

Příště bych akorát sehnala i menší hrábě, aby pro nejmenší děti byla manipulace s nimi snazší.

Použité zdroje

Prezentace – Didaktika pro vychovatele – PaedDr. Zdenka Hanková, Ph.D

9. Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu

Studium Karlovy univerzity pro mě znamenalo mnoho zážitků, zkušeností, vědomostí a nových obzorů. Poznala jsem spousty vstřícných a velmi moudrých pedagogů. Tři roky jsem studovala vedle spolužáků, které bych za jiné nevyměnila. Vzájemná podpora, smích a optimismus nás nikdy neopustili. Jsem ráda, že jsem si vybrala Vychovatelství. Obor, který má široké využití v praxi. Toho, že jsem si vybrala studovat kombinovanou formou, nebudu nikdy litovat. Posunulo mě to v životě dál a musela jsem se postarat sama o sebe. Rodina i přítel jsou na mě moc pyšní a to mi dělá radost.

Měla jsem někdy opravdu chuť to vzdát? Bylo toho na mě moc? Bylo něco, co mi nelezlo do hlavy? Byly dny, kdy jsem opravdu měla spoustu věcí na starost. Posledního ledna minulého roku jsem ukončila z osobních důvodů pracovní poměr ve škole. V tu dobu jsem měla na starost první třídu a rozdávala jsem jim vysvědčení, byl to velmi emotivní den, protože jsem se s dětmi loučila, a ne jen s nimi, také s rodiči a kolegy. Musela jsem si sbalit všechny věci a naposledy za sebou zavřít dveře této školy. Jelikož jsem měla druhý den nastoupit do nové práce, čekala mě posléze vstupní prohlídka u lékaře. A aby toho nebylo málo, v 16 hodin jsem měla být v budově Magdalény Rettigové a psát test ze Speciální pedagogiky u paní doktorky Linkové. Takže jsem spěchala, musela jsem něco zařídit na studijním oddělení a pak si přečíst zápisky. Test jsem zvládla a dostala za 1.

Nejtěžší zkouškou pro mě byla Biologie člověka pro vychovatele. Paní doktorka Thorovská vše moc hezky vysvětlila a snažila se nám předat své vědomosti. A i když jsem na gymnáziu měla přísnou paní učitelku na biologii, která nevynechala žádný test a neslevila ze svého přísného hodnocení, stejně jsem test na vysoké škole dala až na třetí pokus. Naopak mě překvapilo, že pedagogika u pana profesora Bendla a pana doktora Šarocha mi nedělala sebemenší problém. Studovala jsem osmileté gymnázium a s pedagogikou se tam setkala jen okrajově u předmětu základy společenských věd. Ale i přesto mě pedagogika na vysoké škole oslovila už při první hodině a předměty s ní spojené mi toho hodně daly. Předměty Osobnostně sociální rozvoj, Výchova zážitkem, Pedagogika volného času s paní doktorkou Hankovou mě naučily přemýšlet nad věcmi do větší hloubky a nikdy jsem se s ní nenudila a vše bylo pro práci s dětmi přínosné. Pan doktor Syřiště, člověk, který se nepřestane smát a umí svou dobrou náladu předávat dál, byl vždy optimistický a

seminární práce, které jsem na jeho předměty psala, měly originální zadání a velkou škálu možností, jak je uchopit.

Při výchovách s námi měli všichni pedagogové trpělivost. Překonala jsem se a lezla po horolezecké stěně, zahrála oběma rukama na klavír dětské písně a kreslila podle předlohy a dokonce se naučila princip stínování. To, že jsem se naučila hrát alespoň pět písní na klavír, mi dalo opravdu hodně. Když mám čas, vezmu si klávesy a hraju. Chtěla bych v tom dále pokračovat a jednou hrát žákům ve družině a také svým dětem.

Při začátcích ve studiu jsem pracovala jako vychovatelka. Studovat a mít k tomu praxi každodenně bylo skvělé. Poznala jsem děti jako pedagog a uvědomila jsem si smysl práce s dětmi. Vychovatel vlastně vychovává budoucí dospěláky. Musíme být ohleduplní a uvědomit si, že mají dost času se vše naučit a vždy jim nejde vše tak od ruky, jako nám, dospělým. Práce s dětmi je přínosná, mnohé se naučíme i my a pořád se sami vzděláváme. První rok a půl studií to nebyla pouze Karlova univerzita, ale i práce v soukromé základní škole, která mi hodně dala.

Tři roky utekly rychle jako voda. Nebyly to pouze roky o získávání vědomostí, ale také zkušeností. Rozvíjela jsem se jako člověk a posunula se dál. Karlova univerzita mi pomohla s uspořádáním svého času a určení si svých priorit. To, že jsem se dostala na Karlovu univerzitu, pro mě bylo výzvou. Výzvou, kterou jsem zvládla plnit až do konce. I když někdy byly dny, kdy jsem to chtěla vzdát, brala jsem studium jako poslání a to, co jsem na imatrikulaci slíbila, jsem chtěla splnit a překonat, jak se říká, sebe samu. Státní závěrečné zkoušky budou odrazem toho všeho, co se za tři roky událo a já doufám, že se vše povede a já na sebe budu moct být doopravdy pyšná.

10. Soupis použité literatury a pramenů

Citáty slavných osobností: Největší sbírka citátů, myšlenek a aforismů [online]. Dostupné z: <https://citaty.net/>

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

Profesiogram – Enycklopedie BOZP . [online]. Dostupné z

<http://ebozp.vubp.cz/wiki/index.php/Profesiogram>

563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 28.06.2020].

Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PROVAZNÍK, Vladimír. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada, 2002. Manažer. ISBN 80-247-0470-6.

Vnitřní řád školní družiny

Školní vzdělávací program pro školní družinu

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

Prezentace – Didaktika pro vychovatele – PaedDr. Zdenka Hanková, Ph.D

Syndrom týraného dítěte CAN | oPsychologii.cz. Aktuální dění z oblasti psychologie | oPsychologii.cz [online]. Copyright © 2019 O psychologii.cz. Všechna práva vyhrazena. [cit. 04.07.2020]. Dostupné z: <http://www.opsychologii.cz/clanek/139-syndrom-tyraneho-ditete-can/>

SLANÝ, Jaroslav. *Syndrom CAN: (syndrom týraného dítěte)*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7368-474-7.

BECHYŇOVÁ, Věra. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Praha: IREAS, 2007. ISBN 978-80-86684-47-5.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5695-0.

Vyhledávání ASPI | epravo.cz *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem – Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 04.07.2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=48272&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Oznamovací povinnost – Šance Dětem. *Informační portál – Šance dětem* [online]. Copyright © Nadace Sirius [cit. 04.07.2020]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelenho-k-diteti/oznamovaci-povinnost.shtml>

HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.

11. Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Tematický roční plán

Příloha č. 2 – Básnička na téma příroda

Příloha č. 1

1. blok – PODZIM - září, říjen, listopad

Podzim máme ve družině velmi rádi, neboť mění se příroda nám poskytuje mnoho estetických zážitků. Pestrost barev, které podzim přináší, je nevyčerpatelná a umožňuje velký rozvoj fantazie a výtvarné tvořivosti.

*Téma měsíce: Září **Místo, kde žijeme se svými kamarády***

*Říjen **Fouká vítr ze strnišť***

*Listopad **Z pohádky do pohádky***

Činnost	Popis činnosti
<i>Odpočinková</i>	<i>odpočinek na koberci – četba pohádek, knih, poslech audiokazet, CD, DVD, volné kreslení, stolní, společenské a tvořivé hry</i>
<i>Rukodělná</i>	<i>využití přírodního materiálu a jeho sběr – kaštany, listy, šípky, kukuřice, jeřabiny, výzdoba prostředí ŠD k podzimnímu období</i>
<i>Tělovýchovná a sportovní</i>	<i>sportovní a tělovýchovné hry na hřišti a zahradě ŠD – míčové a pohybové hry, pohybové hry v parku</i>
<i>Přírodovědná</i>	<i>změny v přírodě – vycházky zaměřené na pozorování přírody, péče o zdraví, ekologie – třídění odpadu, poznávání druhů ovoce a zeleniny : zrakem, hmatem, čichem a chutí</i>
<i>Esteticko– výchovná</i>	<i>seznámení s kamarády a chování v kolektivu, oslovování křestními jmény, omezení vulgárních výrazů, vytvoření režimu v družině, převlékání, můj domov, moje škola, moje město, výtvarné vyjádření zadaného tématu, dramatizace pohádek a zážitků, poslech hudby a zpěv, pravidelná</i>

	<i>návštěva knihovny, úcta k majetku a vybavení školy</i>
<i>Příprava na vyučování</i>	<i>dle přání zákonných zástupců zpracovávat domácí úkoly, procvičování, samostatná práce, opakování učiva – didaktické hry, pexeso, kvarteta, spolupráce s třídními učitelkami, správné držení tužky, hlasitá četba</i>

2. blok – ZIMA - prosinec, leden, únor

Zima je pro nás obdobím větší fyzické zátěže. Na zahradě i v okolí školy je dostatek sněhu, což můžeme využít k zimním hrám a sportům, zároveň však ke konci zimního období přichází únava a vyčerpanost. Zimní období ale pochopitelně zkrášluje příchod Vánoc. Je to doba plná očekávání a tajemství a doba vánočních tradic.

*Téma měsíce: Prosinec **Vánoce, Vánoce přicházejí***

*Leden **Zimní hrátky***

*Únor **Masopust***

Činnost	Popis činnosti
<i>Odpočinková</i>	<i>četba na pokračování – koberec, poslech, občas pohádka na videu, film, vyprávění zážitků na zvolené téma, stolní hry, práce s dětskými časopisy</i>
<i>Rukodělná</i>	<i>vyrábění dárků pro zákonné zástupce, klub důchodců, k zápisu k povinné školní docházce (pro prvňáky), výroba vánočních ozdob – práce s různým materiálem – papír, textil, masky na karneval, montáž – demontáž stavebnic</i>

<i>Tělovýchovná a sportovní</i>	<i>zimní hry v přírodě – sáňkování, bobování, bruslení, pohybové hry v parku, tělovýchovné aktivity v sálu pohybové výchovy, městské hale, míčové hry – vybíjená, na jelena... po domluvě</i>
<i>Přírodovědná</i>	<i>vycházka do přírody – praktické poznávání vody v různých skupenstvích, pozorování života zvířat a ptáků – pomoc při krmení, pozorování stop, krmítko ve ŠD, doma, sledování pohybu Slunce a Měsíce, péče o pokojové květiny</i>
<i>Esteticko– výchovná</i>	<i>hygienické návyky – prohlubování, chování na kulturních akcích, pravidelná návštěva knihovny, vánoční koledy – zpěv, tradice, příprava vánoční besídky do klubu důchodců, kombinované techniky na náměty zimní přírody, Vánoce</i>
<i>Příprava na vyučování</i>	<i>didaktické hry, kvízy, tajenky, vypracování domácích úloh, opakování učiva, pomoc slabším žákům</i>

3. blok – JARO - březen, duben, květen

Jaro vítáme v naší družině s úsměvem. Rychlý úbytek sněhu nám při vycházkách brzy ukáže první jarní kytičky – sněženky a bledule. Také začnou vykukovat fialky. Jarní slunce vše brzy vysuší a my na vycházkách vidíme jarní koťátka a další mláďátka. Všude je slyšet zpěv ptáků.

*Téma měsíce: Březen **Jaro přichází k nám***

Duben Máme rádi zvířata

Květen Kdo si hraje, nezlobí

Činnost	Popis činnosti
<i>Odpočinková</i>	<i>odpočinek na koberci, hádanky, omalovánky, zábavné kreslení, vyprávění zážitků, hraní pohádek, stolní hry, četba na pokračování</i>
<i>Rukodělná</i>	<i>přesazování pokojových květin, poznávání, práce s různým materiálem, papír, stužka, textil – Velikonoce, zasít velikonoční osení, dárek – Den matek, malování, kreslení, koláž, tiskání – jarní motiv</i>
<i>Tělovýchovná a sportovní</i>	<i>závodivé hry, slalomový běh, překonávání překážek – hřiště, míčové hry, drobné hry – hřiště, tělocvična, skákání přes švihadlo</i>
<i>Přírodovědná</i>	<i>vycházky – jarní květiny, vývoj rostlin od semene, pozorování přiletu ptáků, sběr léčivých bylin, pozorování práce na zahrádce, zvířata a jejich mláďata – pozorování</i>
<i>Esteticko – výchovná</i>	<i>kreslení a malování zvířat a jejich mláďat, zpěv písní známých autorů (Svěrák, Uhlíř), chování v kulturních zařízeních, chování – význam zdravení, dětské popěvky, koledy, melodizace říkadel, nácvik písní</i>
<i>Příprava na vyučování</i>	<i>písemná příprava, didaktické hry, opakování učiva</i>

4.blok – LÉTO - červen

Na příchod léta se těší určitě všichni, žáci i dospělí. Svlékneme svetry a můžeme běhat jen v tričku a krátkých kalhotách. Těšíme se na pískoviště, abychom mohly tvořit různé stavby a také předvádět svoji zručnost na průlezkách. Víme, že budou brzy prázdniny a pojedeme s rodiči na dovolenou.

Téma měsíce: Červen **Když slunce hřeje**

Činnost	Popis činnosti
<i>Odpočinková</i>	<i>venkovní pobyt – odpočinek na lavičkách, u stolečků, karetní hry, zábavné hry, hry s hrami, společenské hry</i>
<i>Rukodělná</i>	<i>práce s textilem, práce s papírem – skládanky</i>
<i>Tělovýchovná a sportovní</i>	<i>sportovní hry, pohybové hry, hry v terénu (schovávaná, ...), sportovní utkání družstev</i>
<i>Přírodovědná</i>	<i>vycházky – sběr léčivých bylin, poznávání květin, jevy v přírodě - určování světových stran, přírodní zvláštnosti</i>
<i>Esteticko– výchovná</i>	<i>hudební hry (Lovci zvuků, Na muzikanty, ...), výtvarná práce – přírodní struktura (otiskování, otlačování), prázdniny – možnost nebezpečí při hře – upozornění, ochrana před slunečním zářením</i>
<i>Příprava na vyučování</i>	<i>početní a jazykové hádanky, rébusy, křížovky, veselé jazykolamy, čtení – tiché x hlasité</i>

(Školní vzdělávací program pro školní družinu)

Příloha č. 2

*Ptáčci venku zpívají,
Lidi se z oken dívají.*

*Venku rostou kytičky,
zalévám je u babičky.*

*Chodíme i na houby,
houby mají podhoubí.*

*Louka naproti našeho domu je skvělá,
běhá po ní parta celá.*

*Přírodu máme jako kámoše,
Odpadky házíme do koše!*

(2 chlapci a 1 dívka, věk 8 let)